

Τα Χαρτογραφικά Προηγούμενα Η ιδέα δημιουργίας εθνικής χαρτογραφικής Υπηρεσίας και οι θεμελιώδεις ενέργειες για την υλοποίηση της

Η Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού αποτελεί την Χαρτογραφική Υπηρεσία της Χώρας με τη μακροβιότερη ιστορία. Από το λυκαυγές της ιστορίας της βρίσκεται αδιάλειπτα στην Υπηρεσία των ΕΔ και του κοινωνικού συνόλου.

Για να κατανοήσουμε όμως τη πορεία προς την ίδρυση της Υπηρεσίας θα πρέπει να ξετυλίξουμε το μίτο της ιστορικής διαδρομής ξεκινώντας από το 1832. Την χρονιά εκείνη με τη συνθήκη του Λονδίνου ιδρύεται επίσημα το σύγχρονο ελληνικό κράτος και χαράσσονται τα πρώτα σύνορα τα οποία οριοθετούν την ελληνική επικράτεια στη γραμμή Παγασητικού - Αμβρακικού. Η δεύτερη μεγάλη επέκταση της χώρας έγινε το 1881 με τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, σύμφωνα με την οποία στην Ελλάδα ενσωματώνεται η Θεσσαλία και τμήμα της Ηπείρου ανατολικά του Αράχθου ποταμού. Για την χάραξη των νέων συνόρων εκδόθηκαν 13 Φ.Χ. σε κλίμακα 1:50.000 υπό την επίβλεψη του Τχη *John Charles Ardagh* (1840-1907), αντιπρόσωπο της Αγγλίας στην Επιτροπή οριοθέτησης και Διοικητή των τοπογραφικών εργασιών.

Από τη στιγμή εκείνη αρχίζει να παίρνει σάρκα και οστά η ιδέα για τη δημιουργία μίας εθνικής χαρτογραφικής υπηρεσίας. Η Ελλάδα έπρεπε να στηριχθεί στις δικές της δυνάμεις. Όλες οι προγενέστερες εργασίες αποτύπωσης του ελληνικού γεωγραφικού χώρου προέρχονταν από Γάλλους και Άγγλους, τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής, που ήταν προφανές ότι εξυπηρετούσαν τα δικά τους εθνικά συμφέροντα.. Η κτηματογράφηση της χώρας ιδιαίτερα με τα προβλήματα που δημιουργούσε η διανομή των εθνικών γαιών από την εποχή του Καποδίστρια και του Όθωνα, αλλά και στη συνέχεια επί των διαδοχικών κυβερνήσεων Κουμουνδούρου, Τρικούπη και Δηλιγιάννη αποτελούσε πλέον μονόδρομο. Παράλληλα, η υλοποίηση των μεγάλων αναπτυξιακών έργων απαιτούσε την ύπαρξη κατάλληλης χαρτογραφικής υποδομής. Η χώρα επιτέλους συνειδητοποιεί, για πρώτη φορά, 70 χρόνια μετά τον Καποδίστρια, τη σπουδαιότητα της ύπαρξης εθνικής χαρτογραφικής υποδομής. Στηριζόμενη σε πραγματικά γεγονότα και όχι σε αυτοσχεδιασμούς προσέφυγε με σύνεση και χωρίς συμπλέγματα στην λύση της άντλησης και μεταφοράς τεχνογνωσίας από τα λαμπρά επιτεύγματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών [3].

Η πρώτη επαφή ελλήνων Αξιωματικών με υψηλού επιπέδου τοπογραφικές και γεωδαιτικές εργασίες πεδίου σε ελληνικό έδαφος, λαμβάνει χώρα στην επιστημονική αποτύπωση της Αττικής, σε κλίμακα 1:25000. Το όλο εγχείρημα πραγματοποιείται υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση του Λοχαγού του Πρώσικου στρατού *Johann August Kaupert* και του Υπολοχαγού *Alten*. Οι εργασίες οι οποίες ξεκινούν το 1875 και ολοκληρώνονται το 1894

καταλήγουν στην έκδοση 32 Φ.Χ. που καλύπτουν την ευρύτερη περιοχή Αττικής σε κλίμακα 1:25.000 με τον τίτλο *Karte Von Attica*. Η μεγάλη αυτή χαρτογραφική επιχείρηση έχει ιδιαίτερη αξία, αφού θα αποτελέσει ένα είδος γνωστικού εργαστηρίου για την εξάσκηση και υψηλή επιπέδου μετεκπαίδευση ελλήνων Αξιωματικών Τοπογράφων [3].

Η εμπειρία που αποκτήθηκε, εφαρμόζεται στο πεδίο για εθνικούς πλέον σκοπούς από το 1887-1889, από την ομάδα του Ανθλγου (ΠΖ) *Αλέξανδρου Ν. Μαυροκορδάτου*. Πρόκειται για τις πρώτες αμιγώς ελληνικές συστηματικές εργασίες, οι οποίες ουσιαστικά συνιστούν τον προάγγελο της μεγάλης χαρτογραφικής επιχείρησης των ετών που θα ακολουθήσουν [3]. Την ίδια χρονική περίοδο και συγκεκριμένα στο μέσο αυτής, το 1884, εκδίδεται από το Καισαροβασιλικό Γεωγραφικό στρατιωτικό ινστιτούτο της Βιέννης ο *Χάρτης του Βασιλείου της Ελλάδας* με την επιμέλεια του *Υφικράτη Κοκκίδη*, διαπρεπή έλληνα αξιωματικού, μηχανικού και αρχιτέκτονα και αναθεωρήσεις του σπουδαίου Γερμανού χαρτογράφου της εποχής *Heinrich Kiepert*. Η εργασία αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της ευρύτερης προσπάθειας για την χαρτογραφική κάλυψη του Ελλαδικού γεωγραφικού χώρου σε ενιαία κλίμακα, μετά την δεύτερη εδαφική επέκταση της χώρας το 1881.

Οι προαναφερόμενες δράσεις αποτελούν τον προθάλαμο για την είσοδο της χώρας στο επιστημονικό πεδίο της χαρτογραφίας με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο. Η πρώτη όμως πολιτική ενέργεια που αποτέλεσε το εφαλτήριο για την δημιουργία στρατιωτικής χαρτογραφικής Υπηρεσίας ήταν η δημοσίευση το 1882 του νόμου ΑΛΖ στο άρθρο 31 του οποίου αναφέρεται «Επιτρέπεται εις την Κυβέρνησιν να καλέσει παρά τω Στρατώ αλλοδαπούς Αξικούς προς μελέτην του Στρατιωτικού Οργανισμού του Κράτους, ή άλλων υπηρεσιών αντικειμένων αναγομένων εις την στρατιωτικήν υπηρεσίαν και προς εισαγωγήν εν τω Στρατώ διαφόρων εφαρμογών. Η τοιαύτη αυτών υπηρεσία δεν δύναται να διαρκέσει υπέρ τα πέντε έτη εί μη εάν ορισθεί δι ειδικού νόμου».

Ο θεμέλιος λίθος για την ίδρυση της Υπηρεσίας τέθηκε το 1888 με την έκδοση του από 22 Νοε ΒΔ, με το οποίο απεστάλησαν στην Κεντρική Ευρώπη (Αυστρία, Γερμανία και αλλαχού) οι μηχανικοί Α΄ τάξεως Κ. Καρούσος και Ν. Παλαμάς για «...να μελετήσουν τους τρόπους μετρήσεων γαιών και φυτειών, ως και τα της οργανώσεως ειδικού τμήματος Χαρτογραφικής Υπηρεσίας του Κράτους, στο Υπουργείο Στρατιωτικών.»

Εκείνη την εποχή ελάχιστοι ήταν αυτοί που θα μπορούσαν να αναλάβουν μια τέτοια αποστολή. Το ελληνικό Υπουργείο Στρατιωτικών και τα στελέχη του δεν διέθεταν την απαραίτητη πείρα, τον επιστημονικό εξοπλισμό, αλλά και τις εξειδικευμένες γνώσεις που απαιτούσε η οργάνωση και λειτουργία της νεοσύστατης στρατιωτικής υπηρεσίας. Ο Καρούσος ήδη από το 1883 είχε προβεί σε έρευνα των γεωγραφικών υπηρεσιών της Αγγλίας και Ιρλανδίας και το έργο του για τη πρόοδο της Ευρωπαϊκής χαρτογραφίας είχε γίνει γνωστό. Η επιλογή του τη δεδομένη χρονική στιγμή πιθανόν να ήταν αποτέλεσμα και της μόλις πριν λίγο καιρό δημοσίευσης της δεύτερης μελέτης του που αφορούσε τις χαρτογραφικές εργασίες της αυστρουγγρικής γεωγραφικής υπηρεσίας [1]. Ανάμεσα στις περιπτώσεις που εξετάστηκαν περιλαμβάνονταν οι πρόοδοι που είχαν σημειώσει στον τομέα της χαρτογραφίας η Αγγλία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Αυστροουγγαρία με την

τελευταία να προκρίνεται ως η προσφορότερη λύση. Η επιλογή αυτή, με βάση τις οικονομικές προεκτάσεις του όλου εγχειρήματος θεωρήθηκε η πιο ενδεδειγμένη, αφού ο κτηματολογικός χάρτης που ήδη είχαν συντάξει η Αυστριακοί στη περίπτωση της Βοσνίας Ερζεγοβίνης θα αποτελούσε το πρότυπο για την περίπτωση της Ελλάδας. Έτσι επιλέγεται η άμεση - υψηλού επιπέδου συνεργασία με τους Αυστριακούς, η οποία μέχρι τότε διατηρούνταν σε έμμεσο - χαμηλό επίπεδο [3].

Έτσι δίνεται η εντολή στον Καρούσο να ξεκινήσει τις διαπραγματεύσεις. Ο Καρούσος φαίνεται ότι είχε επαφές με τον Αυστριακό παράγοντα μέσω Τεργέστης, στην οποία η ακμάζουσα ελληνική κοινότητα με σημαντικές επιρροές στο ελληνικό κράτος ήταν πατροπαράδοτα προσανατολισμένη στην Αυστρία [3]. Ο ίδιος κατάφερε με κόπο να κάμψει τους ενδοιασμούς του Υπουργού εξωτερικών της Αυστροουγγαρίας σχετικά με την σημασία και τις πιθανές πολιτικές συνέπειες μιας τέτοιας αποστολής και να περάσει την θέση του ότι η λύση αυτή επιλέχθηκε αποκλειστικά με κριτήρια τεχνικής φύσεως. Το όλον θέμα έκλεισε το έτος 1889 με την υπογραφή της συμφωνίας μετακλήσεως των Αυστριακών Αξιωματικών, μεταξύ του Υπουργείου των Στρατιωτικών της Αυστρίας και της Πρεσβείας της Ελλάδας στη Βιέννη. Η πρόσκληση του Αυστριακού στρατιωτικού κλιμακίου, που διαπραγματεύτηκε ο Καρούσος, αποτέλεσε αναμφισβήτητα μια επιλογή τεχνικής αριστείας [3].

Βιβλιογραφικές Πηγές

1. Δ.Ν, Λαμπαδάριος, 15 Οκτ 1932, Το πρόβλημα του ελληνικού κτηματολογίου, Τεχνικά Χρονικά ΤΕΕ, Έτος Α', Αριθμός 20.
2. Ευάγγελος Λιβιεράτος, 11 Ιουλίου 1999, Η Ελληνική Χαρτογραφία από την ίδρυση του νέου κράτους, Εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ένθετο «7 Ημέρες»
3. Ευάγγελος Λιβιεράτος, 2009, Χαρτογραφικές Περιπέτειες της Ελλάδος 1821-1919, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο.
4. Ευάγγελος Λιβιεράτος, Δεκέμβριος 2011, Η Ελληνική Χαρτογραφία το β' μισό του 19ου αιώνα.